मीनबहादुर विष्टका कवितामा ध्वनि

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय

नेपाली केन्द्रीय विभागअन्तर्गत सञ्चालित दर्शनाचार्य तह

तेस्रो सत्रको पाठ्यांश ६०९ र ६१० को

प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधप्रबन्ध

शोधार्थी

निमग्ना घिमिरे

क्रमाङ्क : ५

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौँ

२०७७

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको दर्शनाचार्य तह तेस्रो सत्रका विद्यार्थी श्री निमग्ना घिमिरेले **मीनबहादुर विष्टका कवितामा ध्वनि** शीर्षकको शोधप्रबन्ध मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । म यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली केन्द्रीय विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति :-

....

शोधनिर्देशक

प्रा. केशव सुवेदी

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौँ

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर काठमाडौँ

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय नेपाली केन्द्रीय विभागअन्तर्गत सञ्चालित दर्शनाचार्य तह तेस्रो सत्रको पाठ्यांश ६०९ र ६१० को प्रयोजनका लागि छात्रा निमग्ना घिमिरेले प्रस्तुत गर्नुभएको **मीनबहादुर विष्टका कवितामा ध्वनि** शीर्षकको शोधप्रबन्ध मूल्याङ्कन समितिद्वारा आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधमूल्याङ्कन समिति

क.सं. नाम	हस्ताक्षर
१. प्रा.डा. कृष्णप्रसाद घिमिरे (विभागीय प्रमुख)	....
२. प्रा. केशव सुवेदी (शोध निर्देशक)	....
३. प्रा. डा. महादेव अवस्थी (आन्तरिक परीक्षक)	....
४. प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल (बाह्य परीक्षक)	....

मिति : २०७७/०७/२८

कृतज्ञताज्ञापन

'मीनबहादुर विष्टका कवितामा ध्वनि' प्रस्तुत शोधप्रबन्ध त्रिभुवन विश्वविद्यालयको मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय, नेपाली केन्द्रीय विभागअन्तर्गत दर्शनाचार्य तह तेस्रो सत्र शोधविधि नवौँ र दसौँ ६०९ र ६१०) पत्रको प्रयोजनार्थ तयार गरिएको हो । प्रस्तुत शोधकार्य श्रद्धेय गुरु प्रा. केशव सुवेदीज्यूको कुशल निर्देशनमा तयार गरिएको हो । यस शोध कार्यका क्रममा आफ्नो महत्त्वपूर्ण सुझाव एवम् एथोचित निर्देशन दिएर अमूल्य सहयोग गर्नु हुने श्रद्धेय गुरुप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

प्रस्तुत शीर्षकमा अनुसन्धान गर्न स्वीकृति प्रदान गरी शोध कार्य गर्ने अवसर प्रदान गर्नुहुने त्रिभुवन विश्वविद्यालय, नेपाली केन्द्रीय विभागका विभागीय प्रमुख श्रद्धेय गुरु प्रा.डा. कृष्णप्रसाद घिमिरेज्यूप्रति कृतज्ञ छु । प्रस्तुत शोधप्रबन्धको आन्तरिक मूल्याङ्कन गरी शोधप्रबन्ध परिमार्जन गर्न सल्लाह, सुझाव दिई मार्गदर्शन गर्नुहुने यस विभागका श्रद्धेय गुरु प्रा.डा. महादेव अवस्थीज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । प्रस्तुत शोधप्रबन्ध तयार पार्ने क्रममा सल्लाह, सुझाव तथा प्राज्ञिक परामर्श दिई मार्गनिर्देश गर्नुहुने यस विभागका पूर्व विभागीय प्रमुख तथा श्रद्धेय गुरु प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम, यस विभागका श्रद्धेय गुरुहरू प्रा.डा. ताराकान्त पाण्डेय, प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल र प्रा.डा. रमेशप्रसाद भट्टराईज्यूप्रति विशेष आभार व्यक्त गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधप्रबन्ध तयार पार्ने क्रममा कविता लेखनका बारेमा आफ्ना अनुभव तथा कविताहरूको रचना समय र सृजनागत सन्दर्भका बारेमा जानकारी दिई अमूल्य सहयोग गर्नुहुने कवि मीनबहादुर विष्टप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

मेरो उन्नति र सफलताको कामना गर्ने मेरा परिवारजनप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । प्रस्तुत शोधप्रबन्ध तयार गर्ने सन्दर्भमा उत्प्रेरणा तथा सल्लाह दिनुहुने सहपाठी मित्रहरूलाई म धन्यवादज्ञापन गर्दछु ।

शोधार्थी

निमग्ना घिमिरे

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

नेपाली केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौँ

विषयसूची

पहिलो परिच्छेद

शोधपरिचय **१-१५**

१.१ विषयपरिचय १

१.२ समस्याकथन २

१.३ अध्ययनको उद्देश्य ३

१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा ३

१.५ शोधको औचित्य ११

१.६ शोधको सीमाङ्कन १२

१.७ शोधविधि १३

१.७.१ सामग्री सङ्कलन विधि १३

१.७.२ सामग्री विश्लेषण विधि १४

१.८ शोधप्रबन्धको रूपरेखा १५

दोस्रो परिच्छेद

मीनबहादुर विष्टका कवितामा वाक्याश्रित ध्वनि **१६-५५**

२.१ विषयपरिचय १६

२.२ वाक्याश्रित ध्वनिको सैद्धान्तिक पर्याधार १६

२.३ मीनबहादुर विष्टका कवितामा वाक्याश्रित ध्वनिको विश्लेषण १८

२.३.१ 'गाउँको पाठशाला' कवितामा वाक्याश्रित ध्वनि १९

२.३.२ 'चम्चाहरूको सङ्गीत' कवितामा वाक्याश्रित ध्वनि २२

२.३.३ 'साला पहाड में क्या है' कवितामा वाक्याश्रित ध्वनि २५

२.३.४ 'भोक र टेलिभिजन' कवितामा वाक्याश्रित ध्वनि ३३

२.३.५ 'भजन गाऊ' कवितामा वाक्याश्रित ध्वनि ३६

२.३.६ 'र म पुनः गिरफ्तार भएको छु' कवितामा वाक्याश्रित ध्वनि ३९

२.३.७ 'लासहरूको सगरमाथा' कवितामा वाक्याश्रित ध्वनि ४६

२.३.८ 'केही मानिसहरू' कवितामा वाक्याश्रित ध्वनि ५१

२.३.९ 'नागरिकता' कवितामा वाक्याश्रित ध्वनि ५३

२.४ निष्कर्ष ५५

तेस्रो परिच्छेद

मीनबहादुर विष्टका कवितामा प्रकरणाश्रित ध्वनि ५६-७६

३.१ विषयपरिचय ५६

३.२ प्रकरणाश्रित ध्वनिको सैद्धान्तिक पर्याधार ५६

३.३ मीनबहादुर विष्टका कवितामा प्रकरणाश्रित ध्वनिको विश्लेषण ५८

३.३.१ 'तिम्रा नानीहरूलाई' कवितामा प्रकरणाश्रित ध्वनि ५८

३.३.२ 'जरसाहेबको कुकुर' कवितामा प्रकरणाश्रित ध्वनि ६०

३.३.३ 'यसरी एउटा राष्ट्र बाँच्ने बहाना गर्छ' कवितामा प्रकरणाश्रित ध्वनि ६१

३.३.४ 'मौन, मात्र मौन, बिलकुल मौन' कवितामा प्रकरणाश्रित ध्वनि ६३

३.३.५ 'यो पनि कुरैकुराको वर्ष हो' कवितामा प्रकरणाश्रित ध्वनि ६५

३.३.६ 'माथि को हुनुहुन्छ ?' कवितामा प्रकरणाश्रित ध्वनि ६७

३.३.७ 'सुगा र नागरिक' कवितामा प्रकरणाश्रित ध्वनि ६९

३.३.८ 'भारी बिसाउने हो कि भरिया दाइ !' कवितामा प्रकरणाश्रित ध्वनि ७१

३.३.९ 'सालिक होइन मान्छे' कवितामा प्रकरणाश्रित ध्वनि ७३

३.४ निष्कर्ष ७५

चौथो परिच्छेद

सारांश तथा निष्कर्ष **७७-७९**

४.१ सारांश ७७

४.२ निष्कर्ष ७८

सन्दर्भ सामग्रीसूची